

Bijlage 1 Uitvoeringsprogramma Landschap en Biodiversiteit

Uitvoeringsprogramma Landschap en Biodiversiteit 2020-2024 **Betrokken, Biodivers, Beleefbaar**

In de komende vijf jaar wil de gemeente Buren blijven werken aan de versterking van het landschap en de biodiversiteit.

Waarom doen we dat? Voor het behoud van een gezonde leefomgeving voor mens en dier, nu en in de toekomst.

Hoe doen we dat? Samen met onze inwoners, ondernemers en gebiedspartijen, op basis van de uitgangspunten in het landschapsontwikkelingsplan (LOP).

Wat gaan we doen? Bomen en struiken planten, bloemen en kruiden zaaien, samenwerken, beschermen, voorlichten, motiveren en stimuleren.

Grondeigenaren zijn samen betrokken bij een (be)leefbaar, biodivers landschap

In dit uitvoeringsprogramma krijgen inwoners en agrariërs als vrijwilligers en grondeigenaren een belangrijke rol.

Wat doen we voor onze eigen eigendommen?

De gemeente is ook grondeigenaar, en daarmee samenwerkingspartner bij ontwikkelingen in het landschap en de biodiversiteit. De maatregelen die we op onze eigen gronden nemen zijn niet opgenomen in dit uitvoeringsprogramma.

Voor onze eigendommen stellen we beheer- en projectplannen op voor de openbare ruimte. In deze plannen stellen we maatregelen voor die zorgen voor meer biodiversiteit en kwaliteit van groen en landschap. Hiermee kunnen we invulling geven aan onze gemeentelijke verantwoordelijkheid als grondeigenaar en samenwerkingspartner voor de kwaliteit en duurzaamheid van de openbare ruimte. We kunnen daarmee laten zien dat de gemeente samen optrekt met inwoners, vrijwilligers en andere grondeigenaren. U kunt dan denken aan bijvoorbeeld de omvorming naar biodivers bermbeheer, verbetering van de kwaliteit van het openbare groen, toewerken naar een sterk en duurzaam bomenbestand, bestrijding van plaagsoorten. Dit biedt ook de mogelijkheid om in de openbare ruimte te werken aan duurzaamheidsopgaven zoals klimaatadaptatie en de vastlegging van CO2.

Hoeveel geld is daarvoor nodig voor dit uitvoeringsprogramma?

Onderdelen	Totale kosten	Gemeentelijke bijdrage	Provinciale Bijdrage*	Particulieren/derden
Biodiversiteitsplan	30.000	15.000	15.000	-
Soortmanagementplan	30.000	15.000	15.000	-
Uitvoeringsprojecten landschap en biodiversiteit	247.000	62.000	185.000	Ntb
Groen Blauwe Diensten	15.000	15.000		Ntb
Overige kosten	38.000	38.000		Ntb
Totaal (5 jaar)	360.000	145.000	215.000	Ntb

Wat doen we voor dat geld, en wie betaalt er mee?

Projectenprogramma landschap en biodiversiteit Onderdelen en globale kostenraming/dekking	Toelichting
<u>Biodiversiteitsplan:</u> Subsidie aanvragen en plan opstellen Totale kosten € 30.000 Gemeente: 50% € 15.000 Provincie: 50%	Een biodiversiteitsplan is een plan dat is gericht op het vergroten van de biodiversiteit en door een orgaan van de gemeente is vastgesteld. In dat plan moeten volgens de subsidievoorwaarden de volgende onderdelen worden opgenomen: - De in het gebied voorkomende planten en dieren - De in het gebied gewenste planten en dieren - Het actief beschermen van de in het plan genoemde soorten - Natuur-inclusief bouwen en vergunnen - Het inrichten en beheren van openbaar groen en bermen - Het betrekken van inwoners bij biodiversiteit Het biodiversiteitsplan geeft mede richting aan de uitvoeringsprojecten landschap en biodiversiteit die hieronder worden beschreven.
<u>Soortenmanagementplan:</u> Subsidie aanvragen en plan opstellen Totale kosten € 30.000 Gemeente: 50% € 15.000 Provincie: 50%	Een soortmanagementplan is een plan gericht op het verbeteren van de staat van instandhouding van soorten. Een soortmanagementplan is nodig voor de onderbouwing van een gebiedsgerichte ontheffing van de provincie. Het is mogelijk om voor een beschermde soort (in ons gebied is dat bijvoorbeeld de Steenuil) een gebiedsgerichte ontheffing aan te vragen bij de provincie. Dit is een ontheffing van verboden uit de natuurbeschermingswet bij activiteiten binnen een plangebied (bijvoorbeeld verduurzaming van woningen of asbestsanering) waarbij de maatregelen het functioneel leefgebied van de bescherming, ongeacht de aard van de negatieve effecten van de toegestane activiteiten, versterken. In de huidige situatie (zonder soortmanagementplan) komt het regelmatig voor dat iemand een uitgebreide, kostbare, procedure moet volgen als er een beschermde soort aangetroffen wordt, die de ruimtelijke ontwikkeling bemoeilijkt. <u>Zoals in het volgende voorbeeld:</u> Iemand wil zijn asbestdak vervangen, en hij treft er een steenuil aan. Hij moet voor deze specifieke situatie een ontheffing aanvragen (kost tijd en geld), en dat onderbouwen met een flora- en faunaonderzoek (onderzoekskosten). Hij moet dan maatregelen treffen ter bescherming van die uil (of hij krijgt geen vergunning). Dat geldt voor elk initiatief individueel, en langzamerhand verzwakt het leefgebied. Met een soortmanagementplan kan iemand in een steenuil-gebied zijn dak vervangen mits hij voldoet aan de voorwaarden van het soortmanagementplan. Het leefgebied van de uilen wordt bovendien versterkt in plaats van verzwakt. De procedures en de onderzoekskosten worden hem bespaard. De uitvoeringskosten blijven. De initiatiefnemer moet namelijk de maatregelen treffen die in het plan staan, en die dragen bij aan een beter leefgebied, en het in stand houden van de soort.

<u>Uitvoeringsprojecten</u> <u>Landschap en biodiversiteit:</u> Subsidie aanvragen en uitvoering geven Totale kosten € 267.000 Gemeente: 25% € 62.000 Provincie: 75% € 185.000¹ Particulieren en gebiedspartijen: ntb	Voor de subsidieaanvraag wordt een projectplan gemaakt met daarin een definitieve lijst van activiteiten, voorzien van een uitgebreide resultaatbeschrijving, begroting en verwachte dekking van de kosten, waaronder de bijdragen van derden. Daarbij wordt onder andere geput uit de adviezen uit het biodiversiteitsplan en het soortmanagementplan. De uiteindelijke uitvoering van deze projecten is in grote mate afhankelijk van wensen van inwoners en vrijwilligers, beschikbare budgetten, subsidievoorwaarden en beleidsontwikkeling. Tussentijds is in de uitvoering ruimte om keuzes op details te maken. Het projectplan bevat de volgende onderdelen, de uitwerking naar concrete projecten onder de bullets is ter indicatie: Ontwikkeling (klompen)paden netwerk (de keuze of er wordt gebruikgemaakt van het concept klompenpaden is afhankelijk van beschikbare budgetten voor instandhouding van de klompenpaden) - Aanleg, beheer, onderhoud van onverharde paden en openstellingsvergoeding voor agrarische gronden - Kleine recreatieve voorzieningen zoals kleine houten loopbruggetjes Versterking landschapselementen en biodiversiteit op particulier eigendom - Aanleg, herstel en achterstallig onderhoud aan landschapselementen (houtwallen, hoogstambomen, knotbomen, poelen, patrijzenhagen, akkerranden, etc.) - Ondersteuning van initiatieven van inwoners en ondernemers - Behoud van kleine vanaf de openbare weg zichtbare cultuurhistorische objecten Versterken vrijwilligersnetwerk groen, natuur en landschap, versterken burgerparticipatie en maatschappelijke betrokkenheid - Oprichten werkgroepen (hoogstambrigades, biodiversiteit, weidevogels, steenuilen, zwerfafval, beheergroepen etc.) - Versterken van bestaande vrijwilligersgroepen en – netwerken door contactmomenten, training etc. - Ondersteuning werkgroepen - Educatieve natuur en landschapsvoorlichting gericht op jongeren, bijvoorbeeld bij ontwerp en aanleg natuurspeelplekken of kinder-evenement - Kleine of grotere evenementen rond het thema biodiversiteit, groen en landschap”
Verkenning mogelijkheden uitvoering door agrarische natuurvereniging. Gemeente: 100% € 15.000	In dit project verkennen we de organisatorische, juridische en financiële mogelijkheden om grondeigenaren (particulieren, agrariërs) te stimuleren op hun grond maatregelen te treffen die bijdragen aan de kwaliteit van het landschap en biodiversiteit. Gedacht wordt aan een groen blauwe diensten regeling zoals in het LOP beschreven staat. Dit mondt uit in een advies aan het college of, en zo ja met welke randvoorwaarden we een subsidie(of cofinancierings-)regeling gaan opstellen. De kosten voor het opstellen van een regeling zijn hierin dus niet begroot. Mogelijk dat we daarvoor afzonderlijk budget moeten vragen bij de raad. Een (deel van) het budget voor de uitvoeringsprojecten kan worden ingezet voor het uitvoeren van de regeling.

¹ Provincie subsidieert maximaal 200.000 per gemeente. Er is dus ruimte om de aanvraag te vergroten, of tzt een aanvullende aanvraag te doen.

	Ook kan het zijn dat we op projectmatige basis afspraken kunnen maken met de agrarische natuurverenigingen hierin een uitvoerende en coördinerende rol in kunnen spelen, wellicht kunnen we in dat geval volstaan met uitvoeringsbudget dat past binnen het subsidiecontract met de provincie Gelderland.
Overig: Gemeente: € 38.000 Inwoners en/of Gebiedspartijen: ntb	Diverse (niet subsidiabele) kosten die passen binnen de doelstellingen van dit uitvoeringsprogramma, het LOP en het biodiversiteitsplan. Dit zijn kosten zoals programmacoördinatie, niet subsidiabele onderdelen van bovengenoemde projecten, vervolgprojecten, co-financiering van particuliere initiatieven van inwoners en ondernemers, deelname aan regionale projecten.

Bijlage 2 Toelichting op begrippen 'Landschap' en 'Biodiversiteit'

Landschap

Landschap en groen zijn begrippen die in de volksmond vaak door elkaar worden gebruikt. Over het algemeen leidt dat niet tot problemen, maar voor beleidsvorming is het handig om te bepalen waar we het precies over hebben om begripsverwarring te voorkomen.

Begripsdefinitie 'Landschap' volgens Wikipedia:

Er zijn verschillende definities in omloop, een bruikbare definitie is deze:

- een geheel van geologische, biologisch-/ecologische en cultuurhistorische elementen die met elkaar in een gegeven gebied een geheel vormen en in één keer zichtbaar zijn ofwel het "totaalbeeld dat de aan de aardoppervlakte waarneembare verschijnselen te zien geven".[2]

In de meeste definities gaat het om de zichtbare elementen van de omgeving (het totaalbeeld), een bepaalde regio (het gebied), processen (fysische, biologische en menselijke activiteiten) en de relaties tussen deze elementen (het systeem) en de resultante hiervan (het patroon).

De ecologische, esthetische en economische waarde van het landschap voor een gemeente en haar inwoners bestaat uit:

- Aantrekkelijke gemeente: woon- en werkplezier, genieten, kwaliteit beleven;
- Gezondheid: gezonde natuur geeft gezonde mensen, lichaam en geest;
- Economie: mogelijkheden voor energieproductie, voedselproductie, innovatie in agrarische sector, rekening houden met – en beperken van – klimaatverandering;
- Toekomst: leefomgeving van onze kinderen, voedselproductie in de toekomst

In ons landschapsonwikkelingsplan deze ruime definitie van landschap herkenbaar.

Ook in het bestemmingsplan zijn bestemmingen en bijbehorende regels opgesteld die uitgaan van een ruime definitie.

In het besteden van de budgetten, beleidsvorming, participatie bij de uitvoering van projecten is daarentegen een duidelijk onderscheid te zien tussen Openbare Ruimte en Landschap. Dit onderscheid is belangrijk uitgangspunt voor het voorgestelde Uitvoeringsprogramma Landschap en Biodiversiteit. Dat onderscheid heeft te maken met het eigenaarschap van de gronden, en de rol die de gemeente daarin heeft:

Openbare Ruimte

- Gemeente is eigenaar van de openbare ruimte: dit omvat bijvoorbeeld plantsoenen, speelruimte, bermen en bomen, straatmeubilair, wegen en paden. De openbare ruimte is onderdeel van het Landschap
- Gemeente kan hiervoor zelf beleid opstellen, beheer en projecten uitvoeren.
- Inwoners en belanghebbenden kunnen hierin participeren door mee te denken en te werken.

Landschap

- In het landschap zijn anderen zijn eigenaar van de gronden. Voornaamste partijen zijn: agrariërs (ruim 80% van de oppervlakte van het Burense grondgebied), waterschap, Rijkswaterstaat, provincie, natuurbeherende instanties en recreatieschap.
- Gemeente kan via het bestemmingsplan invloed uitoefenen op de inrichting en het gebruik van het landschap
- Grondeigenaren voeren zelf beheer en aanleg uit op hun eigendommen
- Gemeente kan bij grondeigen ingrepen stimuleren die passen bij het landschapsbeleid, bijvoorbeeld door (co)financiering en procesbegeleiding te bieden, en kennis en informatie te delen.
- Het voorliggende uitvoeringsprogramma is daar een uitwerking van. Dit programma richt zich op agrariërs en andere particuliere eigenaren, met name dus op het agrarisch gebied. Maar ook inwoners in de kernen, medegebruikers van het agrarisch gebied, zijn een doelgroep.

Figuur 1 Verhoudingen van grondgebruik in het totale grondgebied van de gemeente Buren

Biodiversiteit

Wat is biodiversiteit?

Biodiversiteit is kortweg de verscheidenheid aan leven in een bepaald gebied – van een waterdruppel tot een compleet bos of zelfs de aarde als geheel. Biodiversiteit omvat alle soorten planten, dieren en micro-organismen, maar ook de enorme genetische variatie binnen die soorten en de variatie aan ecosystemen waar ze deel van uitmaken, van moerassen tot woestijnen. Het gaat dus lang niet alleen over bloemen, bomen en aaibare beesten. Het begrip omvat het totaalpakket aan levende organismen en systemen – en de interacties daartussen.

Wat is er aan de hand?

Uit diverse onderzoeken is gebleken dat in West Europa de biodiversiteit in de afgelopen 30 jaar dramatisch is afgenomen. Het leefgebied van deze dieren is in de loop der tijd verminderd en slechter van kwaliteit geworden. Oorzaken hiervoor zijn bijvoorbeeld uitbreiding van woongebieden en infrastructuur, verkleining van natuurgebieden, vermindering van landschapselementen, gebruik van (agressievere) insecticiden, bemesting en monocultuur in de landbouw. Ook de neerslag van stikstof, een actueel onderwerp, speelt hier een rol in.

Wat is het nut van een sterke biodiversiteit?

"Stel je een wereld voor met alleen maar zand, muggen en cactussen. De biodiversiteit is dan zeer laag, en de wereld is onleefbaar. Onze wereld is leefbaar, omdat we (nog) een rijke biodiversiteit hebben. Wij mensen kunnen niet zonder biodiversiteit. De samenhang van verschillende soorten planten en dieren in een gebied zorgen bijvoorbeeld voor de productie van zuurstof, afbraak van dode dieren en planten, bestuiving van planten (waaronder landbouwgewassen), waterzuivering en het beheersen van plagen. Biodiversiteit betekent voor de mens voedsel, bouw materiaal, brandstof (hout) en grondstoffen voor kleding (zoals katoen) en medicijnen." (www.biodiversiteit.nl)

Het voorliggende uitvoeringsprogramma is wat biodiversiteit betreft voornamelijk gericht op vergroten van leefgebied van planten en dieren: aanleg van landschapselementen zoals bomen, hagen, bloemen- en kruidenrijke randen. En daarnaast op het verzamelen en delen van kennis en ervaringen op het gebied van biodiversiteit in onze gemeente.

Bijlage 3 Gerealiseerde projecten in de periode 2013-2020

Onderstaande projecten zijn grotendeels met subsidie van de provincie Gelderland gerealiseerd. Co-financiers waren:

- Gemeente Buren
- Grondeigenaars (agrariërs en particulieren)
- Aanneemcombinatie dijkversterking Herwijnen-Opheusden, Waterschap Rivierenland
- Regio Rivierenland

Diverse vrijwilligers en grondeigenaren dragen bij aan de realisatie van deze projecten, en het beheer onderhoud en openstelling om de resultaten blijvend zichtbaar te houden. Vaak zijn ze verenigd in werkgroepen zoals:

- Agrarische natuurverenigingen
- Hoogstambrigades
- Klompenpadwerkgroepen
- Levend landschap groepen
- Vogelwerkgroepen (steenuilen, weidevogels)
- Natuur- en Milieu- Educatie (NME Betuwe)
- Wildbeheergroepen

Gebiedsproces en opstellen gebiedsagenda

Levend Landschap Buren
Levend Landschap Beusichem, Zoelmond, Ravenswaaij
Levend Landschap Lienden, Lingemeer, Ommeren
Levend Landschap Maurik
Levend Landschap Kerk Avezaath - Zoelen

Beplantingsprojecten voor Biodiversiteit en Landschap

Beplantingsproject Kerk Avezaath
Beplantingsproject Beusichem, Zoelmond, Ravenswaaij
Beplantingsproject Lienden, Lingemeer en Ommeren
Beplantingsproject Buren
Biodiversiteitsproject Buren
Biodiversiteitsproject Maurik
Pilot Nuttige Hagen (Beplantingsproject met fruittelers)
Dijken in het Groen

Aanplant, beheerwerkgroep Hoogstamboomgaarden

Hoogstambrigade Beusichem (dorpsgaard Beusichem)
Hoogstambrigade Buren (dorpsgaard de Toeren)

Versterken netwerk groene vrijwilligers

Impuls werkgroep Steenuilen Maurik en omgeving
Thema Bijeenkomst Biodiversiteit
0-meting vrijwilligersnetwerk

Training, educatie, communicatie

Soortenbrochure 'Van Blauwe Cichorei tot Oranjetipje'
Brochure 'Een mooier Betuws landschap maken we samen!'
Training en Beheerplan Camping de maat
Cursus onderhoud rabatten Beusichem
Cursus weidevogels tellen

Klompenpaden

Teisterbandpad (Kerk-avezaath)
BatouwePad (Lienden)
Errekomsepad (Erichem)
Engelroderpad (Beusichem)

Diverse projecten voortkomend uit Structuurvisie en Landschapsontwikkelingsplan

Bijdragen aan Steunpunten voor vleermuizen en hoogstambomen

Versterking van laanstructuur op diverse locaties

Boomplantdagen

Planvorming Buren: Koepelvisie, Onderdreef en Kasteelplantsoen

Ondersteuning bij subsidieaanvragen, programmacoördinatie

Kleinschalige recreatieve voorzieningen

Deelname regionaal onderzoek Ruilverkavelingslandschap